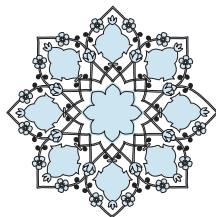

نشریه کتاب و سنت
دانشگاه قرآن و حدیث
مرکز آموزش الکترونیکی
شماره ۱، زمستان ۹۲
Ketab & Sonnat magazine
Quran & Hadith university
E-laerning center
No1, winter92

آثار محبت به ولی عصر علیه السلام در زمان غیبت

زهرا حسام محمدی^۱

علی افزلی^۲

چکیده

محبت به حضرت ولی عصر علیه السلام به عنوان عصاره خلقت و آخرین ذخیره الهی برای برپایی حکومت عدل روی زمین، در شب معراج پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله مورد تأکید خداوند متعال قرار گرفته است. در عصر پر آشوب غیبت که خطر بی دینی همه مؤمنین را تهدید می کند، تنها راه نجات، توجه و عنایت ویژه حضرت مهدی علیه السلام به محبین و منتظران واقعی است. این محبت که در اثر معرفت نسبت به امام علیه السلام حاصل می شود، اثرات مهمی دربردارد که از آن جمله می توان به دور شدن از گناهان و رذایل اخلاقی و همچنین دعای حضرت در رفع گرفتاری های دنیوی و اخروی و در نهایت رسیدن به سعادت و کمال، اشاره کرد.

کلید واژه ها: محبت، حجت خدا، معرفت، دعای حضرت

* تاریخ دریافت: ۹۱/۱۲/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۳۰

۱. کارشناسی ارشد رشته علوم حدیث، گرایش کلام و عقاید، دانشگاه قرآن و حدیث. (نویسنده مسئول)

Email: hesam.۸۸۳@gmail.com

۲. عضو هیأت علمی و دانشیار گروه کلام دانشگاه قرآن و حدیث.

Email: ali_m_afzali@yahoo.com

مقدمه

یکی از مباحث مهم در موضوع امامت، دوستی با اهل بیت علیهم السلام به عنوان مزد رسالت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله است که در آیاتی از قرآن از سوی خداوند متعال تأکید شده است.

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در طی ۲۳ سال دعوت خویش، در مناسبت‌های مختلف در باره امامان هدایتگر پس از خویش، سفارش‌های لازم را کردند و از نتایجی که مؤدت و محبت به خاندان رسالت می‌تواند به دنبال داشته باشد، به کرات سخن گفتند. وجود روایات بی‌شماری در این زمینه، مورد توجه علمای شیعه و حتی بزرگان از اهل سنت واقع شده است که در کتب روایی خود نیز از آن یاد کرده‌اند.

نکته قابل توجه این که محبت واقعی در اثر معرفت به وجود می‌آید و شناخت حضرت ولی عصر علیه السلام و خصوصیات ایشان و برکاتی که از وجود نازنین‌شان به شیعیان می‌رسد، در انسان محب، ایجاد علاقه می‌کند. این شوق و علاقه باعث تلاش بیشتر برای نزدیک شدن به امام می‌شود تا با تزکیه و خودسازی، خود را به آن الگوی واقعی و انسان کامل نزدیک‌تر سازد و سعادت دنیا و آخرت را رقم زند.

عموم مردم در غفلت از یاد امام عصر علیه السلام به سر می‌برند و تنها در گرفتاری‌ها و حوائج دنیایی خویش به آن حضرت متوسل می‌شوند. در حالی که وجود امام معصوم علیه السلام، سبب آرامش اهل زمین و نزول خیرات و برکات است و اگر لحظه‌ای عنایت و توجه ایشان از موجودات زمین برداشته شود، تمام هستی نابود خواهد شد.

داشتن این اعتقاد که وجود امام زمان علیه السلام به عنوان عصاره خلقت و آخرین حجت الهی برای برپایی حکومت مورد رضایت خداوند روی زمین، مورد توجه همه انبیا و اولیای الهی بوده که می‌تواند نگرش آدمی را تغییر داده و به زندگی اورنگ و بوی تازه‌ای ببخشد. در جهانی که ناامیدی و یاس از آینده، بر افکار همه مردمان حکم فرماست، بازشماری روایاتی که مژده آمدن بهشت کوچک دنیایی را در آخر الزمان وعده داده‌اند، می‌تواند روحیه تلاش و تکاپو در همگان ایجاد و فضای جامعه را متغیر سازد.

روایاتی که اهمیت دین‌داری و ثابت قدم بودن در راه خدا در آخر الزمان را بیان می‌کنند، سرانجامی خوش برای معتقدان به این امر ترسیم می‌کنند.

در باره مهدی موعود علیه السلام و علائم ظهور آن حضرت، کتاب‌ها و مقالات فراوانی چاپ و منتشر شده که به تعدادی از آن‌ها در فهرست منابع، اشاره شده است.

در موضوع محبت به امام عصر علیه السلام و برکات و آثاری که به دنبال دارد، می‌توان به کتاب‌های مکمال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم از میرزا محمدتقی اصفهانی، ولایت کلیه از سید حسن میرجهانی، معرفت

امام عصر علیه السلام از محمد بنی هاشمی و معرفت امام زمان و تکلیف منتظران از شفیعی سروسنایی اشاره کرد. اما در زمینه بازشماری برکات محبت به ولی عصر علیه السلام و نتایج این محبت در زندگی فردی و اجتماعی، کمبودها و نواقصی احساس می‌شود.

در این مقاله سعی شده ابتدا در باره محبت به ائمه علیهم السلام خصوصاً امام عصر (ارواحنا فداه) روایاتی به عنوان شاهد مثال آورده شود، سپس برکات و آثار این اعتقاد و محبت با بیان آیات و روایات، مورد بررسی قرار گیرد تا نتیجه عملی و کاربردی آن بیان شود که مورد استفاده منتظران واقعی آن حضرت در زمان حاضر قرار گیرد.

لازم به ذکر است که الگوی کاربردی در این مقاله، بر اساس معرفت، محبت و اطاعت شکل گرفته است که سعی شده در حد توان به آن پرداخته و از بزرگواری که در این زمینه قلم‌فرسایی کرده‌اند، بیشترین بهره برده شود و نتیجه کار در اختیار علاقه‌مندان به حضرت قرار گیرد. از آن‌جا که وجود نازنین حضرت، همچون جد بزرگوارش رحمه للعالمین است، به مدد الطاف قدسی او همه شیعیان و منتظران ظهور، به معرفتی دست یابند که در پرتو آن، به محبت بیشتر و اطاعت محض نائل و در خیل زمینه‌سازان ظهور حضرت وارد شوند و جامعه‌ای درخور و شایسته ظهور بسازند.

ضمن این‌که یادآور می‌شویم بازشماری برکات محبت به ولی خدا در این نوشتار، به معنی احصای کامل آن‌ها نبوده و جای کار و پژوهش برای دوست‌داران حضرت و پیوندگان این راه همچنان باز است. این مجموعه تلاشی است هر چند ناچیز برای شناساندن هر چه بیشتر آن حضرت به کسانی که از برکات محبت به ایشان در زندگی خود، اطلاع درست و کاملی ندارند با این آرزو که تحفه‌ای باشد درویشانه به پیشگاه سلیمان زمانه.

اهمیت محبت به اهل بیت علیهم السلام رتال جامع علوم انسانی

حکمت آفرینش انسان و نیز حقیقت دین و روح اسلام، تعبد و تسلیم در پیشگاه خداوند متعال است. تمام اعمال عبادی که در تمامی ادیان، به ویژه دین مبین اسلام، توسط خالق انسان تشریع شده، به این دلیل بوده است که روح عبودیت و تسلیم را در آدمی زیاد کرده و او را به هدف خلقتش نزدیک‌تر سازد. این اعمال در صورتی می‌تواند در انسان موحد تأثیر گذارد که روحیه بندگی و تسلیم را در او به وجود آورد و در تمامی اعمال و رفتار آشکار شود. زیرا که بندگی، یعنی تسلیم و پذیرش آنچه را که خداوند دوست می‌دارد و دشمن داشتن آنچه را که خداوند دشمن می‌دارد. در این صورت است که انسان ولایت

و سرپرستی خدا را پذیرفته و شخص با ایمان نیز، با همین ویژگی شناخته می‌شود. این مطلب در روایات اسلامی با عنوان «الْحُبُّ فِي اللَّهِ وَ الْبُغْضُ فِي اللَّهِ» آمده که معیار سنجش ایمان واقعی است.

در روایت مشهوری از پیامبر گرامی اسلام ﷺ آمده است:

ای بنده خدا، در راه خدا و به خاطر خدا دوست داشته باش و به خاطر او متفر باش و دوستی و دشمنی‌ات در راه خدا باشد. زیرا ولایت خدا جز از این راه به دست نمی‌آید و هیچ انسانی هر چند نماز و روزه‌اش زیاد باشد، طعم ایمان را نمی‌چشد مگر آن‌که این چنین باشد.^۱

به همین دلیل است که امام صادق (ع) فرمودند:

هَلِ الْإِيْمَانُ إِلَّا الْحُبُّ وَ الْبُغْضُ؟^۲ آیا ایمان داشتن چیزی جز دوستی و دشمنی است؟

علمای بزرگ شیعه و اهل سنت معتقدند که محبوب‌ترین خلق نزد خداوند متعال، که لقب «حبيب الله» را به خود اختصاص داده است، رسول گرامی اسلام حضرت محمد ﷺ است و اهل بیت گرامی ایشان نیز، بر اساس آیات و روایات بی‌شماری، در این ویژگی با او شریک هستند.^۳ زیرا که خداوند متعال در آیه ۲۳ شوری و ۴۷ سبأ، به پیامبرش این‌گونه خطاب می‌فرماید: که به مردم بگو «برای رسالتش اجر و مزدی از آن‌ها طلب نمی‌کند جز این‌که اهل بیئتش را دوست بدارند. در حالی که این دوستی به نفع خود آنان است».

در روایتی پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند:

وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُؤْمِنُ عَبْدًا حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ وَ آبُوَيْهِ وَ أَهْلِهِ وَ وَلَدِهِ وَ النَّاسِ أَجْمَعِينَ؛^۴ سوگند به آن خدایی که جانم در دست قدرت اوست هیچ بنده‌ای ایمان نیاورده مگر این‌که من نزد او، محبوب‌تر از خودش و پدر و مادر و خانواده و اولادش و هر کسی که به او منسوب است، باشم.

بر اساس همین روایت است که علمای بزرگ اهل سنت، از جمله زمخشری و امام فخر رازی در

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الانوار؛ تهران: المکتبه الاسلامیه، ۱۳۹۷ قمری، ج ۶۹، ص ۲۳۶، ح ۱.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب؛ الکافی، تهران: دار الکتب الاسلامی، ۱۳۴۸ شمسی، ج ۲، ص ۱۲۵، ح ۵۱.

۳. طبرانی، سلیمان بن احمد؛ المعجم الکبیر، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ج ۷، ص ۸۲، ح ۶۴۳۷؛ حاکم نیشابوری، محمد بن عبدالله؛ المستدرک علی الصحیحین، بیروت: دار الکتب العلمیه، ج ۳، ص ۱۴۳؛ طبرسی، احمد بن علی؛ احتجاج، تحقیق: محمد باقر الخراسان، نجف: دار النعمان، ۱۳۸۶ ق، ج ۲، ص ۳۱۷.

۴. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۲، ص ۸۸.

تفسیر خود اظهار داشته‌اند که «محبت و مودت اهل بیت اطهار، از جمله اصول دین و ارکان اسلام است و هر کس خلاف این عقیده را داشته باشد، کافر است و از دین اسلام خارج شده و ناصبی است».^۱

بنا بر این، نفس محبت به اهل بیت علیهم‌السلام دارای ارزش و اعتبار فوق‌العاده‌ای است. زیرا که این‌گونه محبت از همه عبادت‌ها بالاتر و والاتر شمرده شده است. امام صادق علیه‌السلام در این باره فرمودند:

إِنَّ فَوْقَ كُلِّ عِبَادَةٍ عِبَادَةً وَ حُبُّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ أَفْضَلُ عِبَادَةٍ^۲ بالاتر از هر عبادت، عبادتی است و محبت به ما اهل بیت، برترین عبادت‌ها است.

سر تأکیدی که بر محبت خاندان گرامی پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم شده در این است که ایشان اولیای الهی هستند و دین توسط ایشان بیان شده است و ما موظفیم که در طریق بندگی و عبادت خدا، با دلالت و راهنمایی ایشان در این راه قدم برداریم و سرپرستی ایشان را بپذیریم؛ زیرا که آنان نیز در طریق بندگی خدا و در راه دین او، خالص بوده و لحظه‌ای جز با رضای الهی زندگی نکردند.

پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم فرمودند: «ای علی! اگر ما نبودیم، خدا آدم و حوا و بهشت و جهنم و آسمان و زمین را نمی‌آفرید. چگونه ما برتر از ملائکه نباشیم در حالی که در توحید و معرفت پروردگار و در تسبیح و تقدیس و اعتراف به الوهیت او، بر ایشان سبقت گرفتیم».^۳

در حدیث شریف کساء، خداوند متعال خطاب به ملائکه و موجودات آسمان و زمین می‌فرماید:

يَا مَلَائِكَتِي وَ يَا سُكَّانَ سَمَآوَاتِي إِنِّي مَا خَلَقْتُ سَبَاءَ مَبْنِيَّةٍ وَ لَا أَرْضاً مَدْحِيَّةٍ وَ لَا قَمَرًا مُنِيرًا وَ لَا شَمْسًا مُضِيَّةً وَ لَا فَلَكَآ يَدُورَ وَ لَا فَلَكَآ يَسْرِي وَ لَا بَحْرًا يَجْرِي إِلَّا فِي حَبِّهِ هَوَآءِ الْحَمْسَةِ الَّذِينَ هُمْ تَحْتَ الْكِسَاءِ ...^۴ ای فرشتگان من و ای ساکنان آسمان‌ها، من آسمان برافراشته

۱. فخر رازی، محمد بن عمر؛ تفسیر کبیر، قاهره: ج ۳۷، ص ۱۶۵؛ زمخشری، محمود؛ الکشاف، ج ۴، ص ۲۲۰؛ انصاری قرطبی، محمد بن احمد؛ تفسیر قرطبی، ج ۸، ح ۵۸۴۳.

۲. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۷، ص ۹۱، ح ۴۸.

۳. صدوق، محمد بن علی؛ کمال الدین و تمام النعمه، تحقیق: علی اکبر غفاری، قم: مؤسسه نشر اسلامی، ۱۳۶۳ ش، باب ۲۳، ح ۴؛ پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم فرمودند: «... قسم به آن‌که جانم به دست اوست، هیچ پیامبری به پیامبری نرسید، مگر به سبب معرفت نسبت به من و اعتراف به ولایت ما اهل بیت علیهم‌السلام و هیچ یک از مخلوقات خدا، شایستگی مورد عنایت خدا قرار گرفتن پیدا نکرد، مگر به سبب بندگی نسبت به او و اعتراف به ولایت علی بعد از من» . مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۴۰، ص ۹۶، ح ۱۱۶.

۴. حلی، حسن بن یوسف؛ نهج الحق و کشف الصدق، بیروت: دار الکتاب اللبنانی، ص ۲۲۸؛ مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۵، ص ۲۳۷.

شده و زمین کشیده شده و ماه روشن و خورشید درخشنده و فلک در حال چرخش و کشتی در حال حرکت و دریای جاری را خلق نکردم مگر به خاطر دوستی این پنج نفر که زیر کساء هستند.

این موضوع حتی قبل از خلقت خاکی انسان‌ها و از هنگام خلقت نور وجودی اهل بیت علیهم‌السلام جریان داشته که بحث مفصل پیرامون آن در این مقاله نمی‌گنجد؛^۱ اما برای نمونه به یکی از احادیث مربوط به معراج پیامبر بزرگ اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم اشاره می‌کنیم که ایشان فرمودند:

شبی که مرا به سوی پروردگار جلیل سیر دادند، به من چنین وحی شد: ای محمد! من تو و علی و فاطمه و حسن و حسین و امامان از فرزندان او را از اصل نور خود آفریدم و ولایت شما را بر اهل آسمان‌ها و زمین عرضه داشتم. پس هر کس آن را پذیرفت، نزد من از مؤمنان گردید و هر کس آن را انکار کرد، از نظر من در زمره کافران شد.

ای محمد! اگر یکی از بندگانم آن قدر مرا عبادت کند تا قطعه قطعه شود و همچون مَشکِ پوسیده گردد، سپس با انکار ولایت شما نزد من آید، من از او نمی‌گذرم تا آن که به ولایت شما اقرار و اعتراف نماید.^۲

آری ملاک ایمان، همان اقرار و اعتراف به ولایت اهل بیت علیهم‌السلام است. به همین دلیل عبادات در شرایطی خاص ممکن است از انسان ساقط شده یا به کمترین حد آن اکتفا شود، اما وجوب داشتن ولایت اهل بیت که یک امر قلبی است، تحت هیچ شرایطی از انسان برداشته نمی‌شود.

این مطلب را ابو حمزه ثمالی از امام باقر علیه‌السلام این گونه نقل می‌کند:

اسلام بر پنج چیز استوار است: به یادداشتن نماز، پرداخت زکات، به جا آوردن حج، انجام روزه ماه رمضان و ولایت ما اهل بیت. چهار مورد آن در شرایط خاص برداشته می‌شود اما ولایت ما در هیچ شرایطی ساقط نمی‌گردد. کسی که دارایی ندارد، پرداخت زکات بر او واجب نیست و کسی که مال ندارد، حج از گردنش برداشته می‌شود، کسی که مریض باشد، نشسته نماز می‌گزارد و ماه رمضان را روزه نمی‌گیرد. اما ولایت، برای شخص سالم یا مریض، دارا و فقیر در هر شرایطی لازم و ضروری است.^۳

حداقل وظیفه هر انسان با ایمانی، قبول ولایت اهل بیت است. اما این امر مهم قلبی، تنها و تنها با

۱. برای اطلاع بیشتر ر.ک: کتاب معرفت امام عصر علیه‌السلام، ص ۲۰۸، «خلقت تکوینی و تشریعی بر اساس محبت اهل بیت علیهم‌السلام».

۲. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۷، ص ۲۰۰، ح ۶۷.

۳. صدوق، محمدبن علی؛ *الخصال*، تحقیق: علی اکبر غفاری؛ قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه، ۱۴۰۳ ق، باب الخمسه، ح ۲۱.

معرفت و کسب محبت به اهل بیت به دست می‌آید که برای کسب آن نیز، تلاشی مضاعف لازم است تا شوق و شور کسب معرفت در دل، انقلابی به پا کند و تمام زندگی انسان را تحت الشعاع قرار دهد.

اهمیت محبت به ولی عصر علیه السلام

با توجه به مطالب گذشته، محبت به ائمه اطهار علیهم السلام شرط اصلی دین داری است به گونه‌ای که اگر شخصی امام‌شناس باشد و نسبت به ایشان معرفت داشته باشد، در واقع خداشناس و پیامبرشناس هم خواهد بود و با وجود معرفت امام، اصل دین او محفوظ خواهد بود.^۱

حال سخن در این است که همه آنچه در باره معرفت و محبت به امامان علیهم السلام بیان شد، در باره معرفت و محبت به آخرین امام و حجت بر حق، یعنی در وجود مقدس و نازنین حضرت حجة بن الحسن (ارواحنا فداه) خلاصه می‌شود. خداوند تبارک و تعالی، محبت و مودت به حضرت مهدی علیه السلام را در ضمن محبت به دیگر اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله بر همگان واجب کرده است.

بر اساس آیه ۲۳ شوری، که بیان آن گذشت، دوستی و علاقه به اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام به عنوان اجر رسالت، نه منفعتی برای پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله داشته و نه بهره‌ای نصیب آخرین حجت الهی خواهد ساخت؛ بلکه این محبت تنها و تنها به نفع مؤمنین و محبین ایشان بوده و حظ و نصیبی بی‌پایان، برای دنیا و آخرت آن‌ها به همراه خواهد داشت. این بیان در روایتی مفصل و بسیار جامع و زیبا از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده که از طریق ذریه پاک او نقل و در کتاب‌های معروف اهل سنت نیز به طور کامل بیان شده است. ما نیز در اینجا برای روشن شدن مطلب به قسمتی از آن اشاره می‌کنیم.

از خادم امام ابی الحسن، علی بن موسی الرضا علیه السلام نقل شده که امام فرمودند:

خبر داد مرا پدرم عبد صالح موسی بن جعفر علیه السلام که او از پدرش و او از پدرش و او از ... از علی بن ابی طالب که رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: «کسی که دوست دارد ملاقات کند خداوند عزوجل را در حالی که به او نظر رحمت ننماید، دوستی کند با علی علیه السلام؛ کسی که دوست دارد ملاقات کند خداوند عزوجل را و خداوند از او خشنود باشد، دوستی کند با پسر حسن علیه السلام؛ کسی که دوست دارد ملاقات کند خداوند عزوجل را و ترسی برای او نباشد، دوستی کند با پسر حسن علیه السلام ...؛ کسی که دوست دارد ملاقات کند خداوند عزوجل را در حالی که ایمان او کامل و اسلامش نیکو شده باشد، دوستی کند با منتظر،

۱. کلینی، محمد بن یعقوب؛ / اصول کافی، ج ۱، ص ۱۸۰، کتاب الحجه، باب معرفه الامام والرد الیه، ح ۱.

محمد، صاحب الزمان علیه السلام. پس اینانند چراغ‌های تاریکی شب جهالت و ائمه هدایت و نشانه‌های تقوا.

هر کس ایشان را دوست داشته باشد و با آنان دوستی کند، من بهشت را برای او از خداوند متعال ضامنم.^۱

محبت و دوستی به حضرت ولی عصر علیه السلام آن قدر از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار است که خداوند متعال در خصوص محبت به این امام بزرگوار در شب معراج، خطاب به حبیب خویش می‌فرماید:

يَا مُحَمَّدُ! أَحِبَّهُ، فَإِنِّي أُحِبُّهُ وَأُحِبُّ مَنْ يُحِبُّهُ؛^۲ ای محمد! مهدی را دوست بدار. همانا من او و تمام محبین او را دوست دارم.

محبت به حضرت ولی عصر به عنوان عصاره هستی و آخرین ذخیره الهی برای کامل شدن دین خدا روی زمین و برقراری حکومت عدل، آن قدر مورد تأکید و سفارش قرار گرفته که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آینده‌ای پر از خیر و برکت را برای محبین به حضرتش برمی‌شمرد و خطاب به آن‌ها می‌فرماید:

طُوبَى لِلْمُقِيمِينَ عَلَى حَبَّتِهِ؛^۳ خوشا به حال کسانی که در محبت به حضرت ولی عصر علیه السلام ثابت قدم بوده و در این محبت باقی بمانند.

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نه تنها دوستی و محبت به صاحب الامر را گرانقدر و ارزشمند می‌دانند؛ بلکه دوستی با دوستان حضرت را با ارزش شمرده و برای آن ثواب ابدی بهشت را بشارت می‌دهند. آن‌جا که می‌فرمایند:

طُوبَى لِمَنْ... يَأْتِمِرَ فِي غَيْبَتِهِ قَبْلَ قِيَامِهِ وَيَتَوَلَّى أَوْلِيَاءَهُ وَيُعَادِي أَعْدَاءَهُ، ذَلِكَ مِنْ رُفَقَائِي وَدَوِي مَوَدَّتِي وَ أَكْرَمَ أُمَّتِي عَلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ؛^۴ خوشا به حال کسانی که در زمان غیبت حضرتش و پیش از ظهور، به امامت او ایمن داشته و به او اقتدا نمایند. با دوستان او دوستی و با دشمنانش دشمنی کنند. چنین کسانی از دوستان من و از گرامی‌ترین امتم نزد من، در روز قیامت خواهند بود.

با توجه به برکات فراوانی که در زمان ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام نصیب شیعیان و مؤمنان واقعی خواهد شد، رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله کسانی که چهره نورانی حضرتش را ملاقات نمایند، می‌ستاید و

۱. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۳۶، ص ۲۹۶، ح ۱۲۵ از فضائل بن شاذان جبرئیل.

۲. همان، باب ۴۰، ص ۲۲۳، ح ۲۱.

۳. قندوزی، سلیمان بن ابراهیم؛ نیایع الموده لدوی القری، دار الاسوه، چاپ اول، ۱۴۱۶ ق، ج ۲، ص ۳۸۸.

۴. صدوق، محمد بن علی؛ پیشین، ج ۱، باب ۲۵، ص ۲۸۶ و ۵۳۵، ح ۲.

همین یک بشارت برای عاشقان مهدی کافی است که فرمودند:

طُوبَى لِمَنْ لَقِيَهِ وَ طُوبَى لِمَنْ أَحَبَّهُ وَ طُوبَى لِمَنْ قَالَ بِهِ؛^۱ خوشا به حال کسی که او را ملاقات نماید. خوشا به حال کسی که او را دوست بدارد و خوشا به حال کسی که به او معتقد باشد. در پایان این بحث، بشارتی دیگر از امام حسن عسکری علیه السلام برای شیعیان و دوستداران حضرت مهدی علیه السلام بیان می‌کنیم، به این امید که با شناخت و معرفت صحیح نسبت به آن یگانه دهر، به خیل عظیم عاشقان مهدی داخل شویم و با این فیض سعادت دنیا و عقبی را به دست آوریم. امام حسن عسکری علیه السلام در این روایت پس از حمد خداوند تبارک و تعالی فرمودند:

سپاس خدای را که مرا از دنیا نبرد تا آن‌که جانشین مرا به من نشان داد. او از نظر آفرینش و اخلاق شبیه‌ترین مردم به رسول خدا است ... خوشا به حال کسی که او را درک نماید.^۲ ذکر این نکته نیز اهمیت دارد که تمامی معصومان علیهم السلام در باره ویژگی‌های قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و حکومتی که بر پا خواهد کرد، بیانات مهم و ارزشمندی داشته و شیعیان را به دوستی و محبت آن امام همام تشویق کرده‌اند،^۳ تا جایی که امام صادق علیه السلام اشتیاق خود را برای دیدن و درک وجود حضرت این‌گونه بیان می‌دارد:

اگر ایام حیاتش را درک کنم، تمام عمر خدمتش خواهم کرد.^۴

معرفت امام عصر علیه السلام

در آموزه‌های اسلامی بر لزوم معرفت امام تأکید فراوان شده است. در سخنان پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام نیز معرفت امام، مقدمه پیروی و اطاعت از خدا و رسیدن به هدف آفرینش بیان شده است.

بر اساس روایات متواتری که از طریق شیعه و اهل سنت نقل شده، نشناختن امام زمان و عدم معرفت نسبت به او، برابر با مردن در عصر جاهلیت دانسته شده است. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

۱. همان، ص ۲۸۶؛ مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۵۲، ص ۳۰۹.

۲. همان، ج ۱، ص ۳۳۰؛ نعمانی، محمد بن ابراهیم؛ الغیبة، تحقیق: علی اکبر غفاری، باب ۳۷، ص ۱۱۸، ح ۷.

۳. برای اطلاع بیشتر ر.ک: النجم/الثاقب، ج ۱، ص ۳۷۰.

۴. مجتهدی، سید مرتضی؛ الصحیفه المبارکه/المهدیه، قم: انتشارات حاذق، چاپ اول، ۱۴۱۹ ق، ص ۱۰۶.

مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَعْرِفْ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً؛^۱ هر کس بمیرد و امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلیت از دنیا رفته است.

مرگ جاهلی یعنی مردن بدون شناخت خدا و رسول خدا ﷺ و کسی که امام زمان خود را نشناسد، در واقع از گمراهی زمان جاهلیت، که خدا و رسولش را نمی‌شناختند، - خارج نشده است. در باره این روایت از امام صادق (ع) سؤال شد که منظور از جاهلیت، جهل مطلق و نسبت به همه چیز است یا فقط نشناختن امام؟ حضرت در پاسخ فرمودند:

منظور جاهلیت کفر، نفاق و ضلال است.^۲

ارزش معرفت امام زمان (ع) تنها برای آشنایی مؤمنان با فروع دین نیست؛ بلکه بالاتر و مهم‌تر از آن موضوعیت داشتن معرفت حضرت است، به گونه‌ای که حقیقت دین در معرفت آن حضرت خلاصه و تنها به این وسیله است که خداوند متعال عبادت می‌شود. در روایتی از امام صادق (ع) این موضوع دقیق‌تر بیان شده است:

روزی حسین بن علی (ع) نزد اصحاب خود آمد و بعد از حمد خدای عزوجل و صلوات بر حضرت محمد (ص) فرمود:

ای مردم! قسم به خدا، خدا بندگان را نیافرید مگر برای این که به او معرفت پیدا کنند، پس وقتی معرفت او را یافتند به عبادت بپردازند، پس با بندگی او، از بندگی غیر او بی‌نیاز شوند. آن‌گاه مردی از حضرت پرسید: پدر و مادرم فدای شما شوند ای پسر رسول خدا! معرفت خدا چیست؟ حضرت فرمودند: معرفت اهل هر زمانی، امام زمان خودش را، که اطاعت او بر ایشان واجب شده است.^۳

از بیان گهربار امام حسین (ع) مشخص می‌شود که معرفت خداوند متعال، جز با معرفت امام زمان (ع) محقق نمی‌شود.

به همین دلیل است که در عصر غیبت ولی عصر (ع) سفارش فراوان شده که برای دور ماندن از بی‌دینی و گرفتاری در این عصر، دعای «اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي نَفْسِكَ» خوانده شود.

۱. صدوق، محمد بن علی؛ کمال‌الدین، باب ۳۸، ح ۹؛ کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، کتاب الحجه، باب «من مات و

لیس له امام»، ح ۳.

۲. همان، ج ۱، ص ۳۷۷.

۳. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۳، ص ۹۳، ح ۴۰، از کنز الفوائد کراچی.

در این دعا از خداوند متعال درخواست می‌شود که ابتدا معرفت خودش را ارزانی کند که در غیر این صورت، پیامبرش شناخته نخواهد شد؛ سپس معرفت پیامبرش را کرامت فرماید که در غیر این صورت، حجت خدا شناخته نخواهد شد و در آخرین مرحله، معرفت حجت خود را عطا فرماید که اگر حجتش شناخته نشود، گمراهی در دین حاصل خواهد شد.^۱

در نتیجه معرفت خدا و رسول، اگر به معرفت امام زمان منتهی نشود، برای انسان فایده‌ای نخواهد داشت و او را دین‌دار نمی‌کند. دین‌داری فقط و فقط به معرفت امام علیه السلام محقق می‌شود به طوری که اگر کسی امام‌شناس باشد در واقع خداشناس و پیغمبرشناس هم خواهد بود و با وجود معرفت امام، اصل دین او محفوظ خواهد ماند. لذا فرموده‌اند:

لَا يَكُونُ الْعَبْدُ مُؤْمِنًا حَتَّى يَعْرِفَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْإِمَّةَ كُلَّهُمْ وَامَامَ زَمَانِهِ وَيُرِدَّ إِلَيْهِ وَيُسَلِّمَ لَهُ؛^۲
بنده، ایمان نخواهد آورد مگر آن‌که معرفت خدا و رسول او و همه امامان، و معرفت به امام زمان خود داشته باشد و به آن حضرت رجوع کند و تسلیم او باشد.

از این رو، یکی از وظایف مهم منتظران در عصر پر آشوب غیبت، داشتن معرفت صحیح نسبت به حضرت و درک کمالات و فضایل وجودی آن یگانه ذخیره الهی و ابراز محبت نسبت به ایشان است. زیرا محبتی که از راه شناخت و معرفت به دست نیاید، یک محبت احساسی محض است. این نوع محبت همان‌گونه که ممکن است خیلی سریع در قلب ایجاد شود، به همان ترتیب از بین می‌رود. بر این اساس در روایات ما، به مسئله شناخت و معرفت امام فوق العاده تأکید و معرفت خدا، رسول و ائمه اطهار علیهم السلام اساس دین و راز رستگاری ابدی معرفی شده است.

در روایتی از امام باقر علیه السلام این‌گونه آمده است:

اعْرِفْ إِمَامَكَ، فَإِنَّكَ إِذَا عَرَفْتَ لَمْ يَضُرَّكَ تَقَدَّمَ هَذَا الْأَمْرِ أَوْ تَأَخَّرَ...^۳

کسی که بمیرد و عارف به امامش باشد، زود یا دیر انجام شدن امر ظهور، زبانی به او نمی‌زند. کسی که بمیرد و امامش را شناخته باشد همچون کسی است که همراه امام عصر علیه السلام و زیر خیمه آن حضرت باشد.

راه‌های حصول محبت به ولی عصر علیه السلام

یکی از نشانه‌های اهل معرفت در زمان غیبت، محبت نسبت به امام عصر علیه السلام است. به همین دلیل هر

۱. کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، ج ۱، ص ۳۳۷، کتاب الحجه، باب فی الغیبه، ح ۵.

۲. همان، ص ۱۸۰، کتاب الحجه، باب معرفه الامام و الرد الیه، ح ۲، از امام باقر و امام صادق علیهم السلام.

۳. همان، ج ۱، ص ۳۷۱؛ مجلسی، محمدباقر؛ مرآت العقول، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۹ ق؛ ج ۴، ص ۱۸۹.

چه ایمان شخص بالاتر باشد، محبت بیشتری نسبت به حضرت پیدا می‌کند. بنا بر این، شدت محبت به امام عصر علیه السلام نشانه خوبی برای کمال ایمان به شمار می‌آید.

این محبت چیزی نیست که خداوند به سادگی در اختیار هر کسی قرار بدهد. همان‌طور که اصل معرفت خدا، رسول و امام از سوی پروردگار است، محبت به امام نیز، لطف بیشتر خداوند به اهل معرفت است.

بهترین وسیله برای جلب لطف و عنایت خداوند در این خصوص، تسلیم بودن کامل نسبت به امام عصر علیه السلام و داشتن ارتباط قلبی و روحی با ولی خداست. امام باقر علیه السلام به ابو خالد کابلی می‌فرماید:

قسم به خدا، ای ابو خالد! تا وقتی خداوند دل بنده‌ای را پاک نکند، ما را دوست نخواهد داشت و ولایت ما را نمی‌پذیرد و تا تسلیم ما نشود و نسبت به ما حالت «سِلْم» نداشته باشد، خداوند دلش را پاک نمی‌کند. پس اگر نسبت به ما سلم بود، خدا او را از حساب سخت حفظ خواهد کرد و از ترس و وحشت بسیار بزرگ روز قیامت، در امانش می‌دارد.^۱

راه‌های حصول محبت نسبت به امام عصر علیه السلام بسیار است که فهرست‌وار به آن‌ها اشاره می‌کنیم:

- دوستی با دوستان امام
- ادا کردن حقوق برادران ایمانی
- رفع گرفتاری از دوستان امام
- یاد کردن پیوسته و همیشگی از امام
- شرکت در مجالس ذکر اهل بیت علیهم السلام
- یاد گرفتن و یاد دادن علوم اهل بیت علیهم السلام
- انتظار فرج
- نیت یاری امام عصر علیه السلام
- تجدید بیعت با امام عصر علیه السلام
- دعا برای تعجیل فرج
- نزدیک شمردن زمان ظهور

۱. همان، باب آن الائمة نُور، ح ۱.

محبت به این نور پاک، لوازم و آثار به دنبال دارد که به اختصار به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

الف) دوری از گناهان

محبت به اهل بیت علیهم السلام، خاصیت بازدارندگی از گناهان را دارد. همان اثری که توبه بر روح و روان انسان بر جای می‌گذارد، محبت نیز همان تأثیرگذاری را دارد. کسی که تصمیم جدی بر ترک معصیت داشته و از کرده خود پشیمان شود، واقعاً به درگاه خداوند توبه کرده و اشتباه خود را تکرار نمی‌کند.

درست است که درجات محبت به اهل بیت علیهم السلام متفاوت است و کسی ادعا نمی‌کند که محبّ اهل بیت، به هیچ وجه خطا ندارد و گرد گناه نمی‌گردد؛ اما باید اقرار کرد که درجه بالا و شدید محبت، مانع انجام دادن گناه در انسان می‌شود. به این دلیل که کشش و جاذبه این انوار الهی، به قدری قوی است که انسان را از افتادن در دام شهوات و تمایلات دنیوی حفظ می‌کند.

بر اساس آیه ۱۰۵ سوره توبه، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام گواه و شاهد بر اعمال مردم هستند و از هر چه بر آن‌ها می‌گذرد، اطلاع دارند.^۱ روایات تفسیری این آیه بیان می‌دارند که اعمال امت پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز دوشنبه و پنجشنبه بر پیامبر و ائمه بزرگوار عرضه می‌شود و بدین وسیله، ایشان از اعمال امت، با خبر می‌شوند. این مسئله آنقدر مورد توجه محدثان بزرگ قرار گرفته، که بابی از کتاب خود را، به نقل این روایات اختصاص داده‌اند.^۲ بر اساس روایاتی نقل شده در این باب، اعمال مردم هر صبح و شام، به حضور حجت و امام عصر علیه السلام عرضه می‌شود.^۳

با توجه به مطالب فوق، یادآوری این نکته ضروری است که مؤمن هر اندازه امامش را دوست داشته باشد، تلاش می‌کند عملی خلاف رضایت محبوبش انجام ندهد و در مراحل بالاتر ایمان، حتی فکر انجام خطا و لغزش را از ذهن خود دور کند.

شخصی که ادعای محبت به امام زمانش دارد، گرد گناه نمی‌گردد. چون به خوبی می‌داند که آن امام رؤف و مهربان با دیدن اعمال شیعیان، در صورتی که اعمال خلاف شرع در آن وجود داشته باشد، ناراحت شده و قلب نازنینش مکدر می‌شود. زیرا که پیام و سفارش آن یگانه دوران همچون اجدادش به شیعیان،

۱. «وَقُلْ اِعْمَلُوا فَمَا تَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ».

۲. برای اطلاع بیشتر ر.ک: الکافی، ج ۱، ص ۲۱۹، باب عرض الاعمال علی النبی صلی الله علیه و آله و الائمه علیهم السلام.

۳. «فَاِنَّا نَحِيطُ عَلِمًا بِاَنْبَانِكُمْ وَ لَا يَغِزُبُ عَنَّا شَيْءٌ مِنْ اَخْبَارِكُمْ»؛ طبرسی، احمد بن علی؛ پیشین، ج ۲، ص ۵۹۸.

که در زیارت جامعه به آن اشاره شده، همان تقوا و دوری کردن از گناهان و ترک محرمات الهی است.^۱

حضرت ولی عصر علیه السلام در یکی از توقیعات خود به شیخ مفید فرمودند:

هر یک از شما باید عمل کند به آن چه که به محبت ما نزدیک شود و از کارهایی که او را به خشم و غضب ما نزدیک می سازد، بر حذر باشد.^۲

موضوع تهذیب نفس و دوری از گناهان و اعمال ناشایست به عنوان یکی از وظایف منتظران در عصر غیبت، از چنان اهمیتی برخوردار است که در توقیع دیگری از ناحیه مقدس امام عصر علیه السلام به شیخ مفید رسید، اعمال ناشایست و گناهانی که از شیعیان سر می زند را تنها سبب طولانی شدن غیبت و دوری شیعیان از لقای آن بدر منیر، دانسته شده است.

در این نامه حضرت فرمودند:

فَمَا يَحْسِبُنَا عَنْهُمْ إِلَّا مَا يَتَّصِلُ بِنَا مِمَّا نَكْرَهُهُ وَلَا نُؤْثِرُهُ مِنْهُمْ؛^۳ تنها چیزی که ما را از شیعیان پوشیده می دارد همانا چیزهای ناخوشایندی است که از ایشان به ما می رسد که خوشایند ما نیست و از آنان انتظار نداریم.

(ب) متخلق شدن به اخلاق ولی خدا

آفریدگار جهان، عالم هستی را بر اساس مهر و محبت آفرید. بدون تردید این مهر و محبت است که به انسان جهت می دهد و او را انسانی الهی یا انسانی شیطانی می سازد.

خداوند بلند مرتبه در کلام خویش در وصف مؤمنان چنین می فرماید:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ؛^۴ مؤمنین شدیدترین مهر و محبت را نسبت به خدای خود دارند.﴾

خداوند مهربان، فرمان مهرورزی و دوستی اهل بیت علیهم السلام را برای مؤمنان واقعی صادر کرده است. این محبت در صورتی امکان پذیر خواهد بود که شخص محب خود را به کمالات و صفات برجسته محبوب متصف کند. اگر مدعی محبت، عاری از صفات کمال محبوب، بلکه متصف به صفاتی ضد صفات او، باشد طبیعی است که در صدق ادعای او تردید شود و او را تکذیب کنند. امام صادق علیه السلام می فرماید:

نَحْنُ أَصْلُ كُلِّ خَيْرٍ وَمِنْ فُرُوعِنَا كُلِّ بَرٍّ. وَمِنْ الْبَرِّ: الْتَّوْحِيدُ وَالصَّلَاةُ وَالصِّيَامُ وَكَظَمُ الْغَيْظِ

۱. «... وَوَصَّيْتُكُمُ التَّقْوَى»: برگزیده ای از زیارت جامعه کبیره به نقل از امام هادی علیه السلام.

۲. صدوق، محمد بن علی؛ پیشین، ج ۲، ص ۵۹۹.

۳. مجلسی، محمد باقر؛ پیشین، ج ۵۳، ص ۱۷۷.

۴. بقره/ ۱۶۵.

وَالْعَفْوُ عَنِ الْمُسِيءِ وَ رَحْمَةُ الْفَقِيرِ وَ تَعَاهُدُ الْجَارِ وَ الْإِقْرَارُ بِالْفَضْلِ لِأَهْلِهِ. وَ عَدُّونَا أَصْلُ كُلِّ شَرٍّ وَ مِنْ فُرُوعِهِمْ كُلُّ قَبِيحٍ وَ فَاحِشَةٍ. فَمِنْهُمْ: الْكَذِبُ وَ الْبُخْلُ وَ التَّمِيمَةُ وَ وَ كُلُّ مَا وَافَقَ ذَلِكَ مِنْ قَبِيحٍ. وَ كَذَبَ مَنْ قَالَ إِنَّهُ مَعَنَا وَ هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِفَرْعٍ غَيْرِنَا؛^۱ ما اساس هر خوبی و خیری هستیم و هر چه نیکی است، از فروع ماست و در شمار نیکی‌هاست، توحید و نماز و روزه و خشم فرو بردن و خطاکار را بخشیدن و دلجویی از فقیران و رعایت حال همسایگان و اعتراف به فضل صاحبان فضل. و دشمنان ما ریشه و اصل هر شر و بدی هستند و هر پلیدی و زشتی از آن‌هاست. بنا بر این دروغ گفته است کسی که پنداشته با ماست، در حالی که او به گواهی اعمال زشتش، وابسته به فروعی غیر از ماست.

این حدیث شریف هشداری به دوستان و منتظران حضرت ولی عصر علیه السلام است که با توجه به موقعیت کنونی که در عصر غیبت آن بزرگوار به سر می‌برند، به خود آمده و در اعمال خود بیندیشند و بنگرند که خلق و خو و رفتار و گفتارشان چه مشابهتی با رفتار و اخلاق آن بزرگوار دارد. اگر دیدند آن‌چه از دل و مغز و افکارشان تراوش می‌کند، توحید، تقوا و طهارت است، دل خوش دارند و خدا را سپاس گویند که شاخه وجودشان با شجره طیبه اهل بیت علیهم السلام که امروز باقیمانده‌اش حضرت بقیه الله است، پیوند خورده و میوه‌ای هم سنخ با آن میوه پاک تحویل داده است. در غیر این صورت باید نگران باشند که مبدا شاخه وجودشان با شجره خبیثه دشمنان امام زمان علیه السلام پیوند خورده باشد.

تمامی ائمه علیهم السلام نور واحدی هستند که هر کدام بر اساس وظیفه‌ای که خداوند بر عهده آنان گذاشته است، انجام وظیفه می‌کنند. حقیقت وظایف آنان، سوق دادن مردم به سوی تعالی و کمال است. آنان مظهر اسمای حسنای الهی هستند. درست است که خصوصیات بارز هر یک از ایشان باعث شده که متصف به یک صفت از صفات ذات حق گردند و به همین دلیل است که یکی را کاظم، یکی را رضا، یکی را جواد و یکی را تقی می‌نامند. اما در حقیقت، همه آن‌ها کاظم، رضا، جواد و تقی هستند و این صفات را، که شعاعی از انوار الهی است، در وجود خود داشته و به شیعیان‌شان منتقل می‌کنند و دوستداران و پیروان خود را بر اساس این صفات، پرورش می‌دهند.

باید توجه داشت که عصاره خلقت و تنها ذخیره الهی یعنی حضرت مهدی علیه السلام، تمام صفات نیک انبیا و اولیای الهی را در خود جمع کرده و آنچه خوبان همه دارند، حضرتش یکجا دارد. او وارث علوم، کمالات و مقامات همه انبیا، اوصیا و آبای خویش است.^۲

۱. کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، ج ۸، ص ۲۴۳، ح ۳۳۶.

۲. طبرسی نوری، حسین؛ نجم/الشاقب، قم: مسجد مقدس جمکران، باب دوم.

نزدیک شدن به امام عصر و در پرتو نور حضرت قرار گرفتن، انسان را به آن مقام والایی که خداوند برای او در نظر گرفته است، نزدیک می‌سازد و هدف خلقت که رسیدن به مقام عبودیت و بندگی محض خداست، تنها با متخلق شدن به اخلاق امام عصر علیه السلام محقق خواهد شد.

مؤمنان عصر غیبت باید توجه داشته باشند که در صورت داشتن معرفت صحیح نسبت به امام، خلق و خو و رفتار و گفتارشان باید مشابهت کامل به امامشان داشته باشد. اگر تقوای الهی پیشه کنند و خود را مقید به انجام واجبات و ترک محرمات الهی کنند و در کسب فضایل اخلاقی تلاش نمایند، می‌توانند دل خوش دارند که با امامشان پیوند عمیق برقرار کرده و از فیوضات قدسی ایشان بهره‌مند خواهند شد. زیرا که اهل بیت پیامبر اساس هر خیر و خوبی در عالم وجودند.

از جمله برکاتی که در اثر شباهت به امام عصر (ارواحنا فداه) می‌توان به آن اشاره کرد، عبارت‌اند از:
 - اطمینان داشتن از خطر بی‌دینی در زمان غیبت؛
 - درک سعادت حضور در محضر امام عصر علیه السلام در عصر غیبت و زمان ظهور.

ج) مشمول دعای حضرت قرار گرفتن

یکی از مهم‌ترین آثار محبت و توجه خاص به ولی عصر علیه السلام، عنایت ویژه ایشان به افراد محب است. این عنایت ویژه، همان دعایی است که حضرت در حق دوستان و محبین خود می‌کند. این مسئله به اندازه‌ای در زندگی و سرنوشت افراد مؤثر است که می‌تواند عاقبت کار آنان را تغییر دهد.

دعای حضرت افزون بر توفیق یافتن بر عبادات و اطاعت از فرامین الهی، می‌تواند به توفیق درک زمان ظهور منتهی شود و بالاتر از آن نیز در قیامت، با شفاعت و عنایت خاص اهل بیت علیهم السلام همراه باشد. دعای حضرت در حق محبان خود، از بهترین آثار و لوازم محبت به حضرت است. این دعا، کلید تمام خیرات و برکات در طول زندگی انسان است.

دعای ولی عصر علیه السلام در حق شیعیان در مکان‌های متعدد و زمان‌های خاص از طریق عالمان بزرگی که توفیق تشرف به حضور ایشان را داشته‌اند، نقل و ثبت شده است. از جمله آن‌ها دعایی است که در سرداب مقدس سامرا بزرگوار سید بن طاووس آن را نقل کرده‌اند که بسیار معروف و مشهور است. ایشان ضمن نقل چگونگی تشرف خود بیان می‌دارند که حضرت برای شیعیان این‌گونه به درگاه الهی دعا کردند:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ شَيْعَتَنَا خُلِقَتْ مِنْ شُعَاعِ اَنْوَارِنَا وَبَقِيَّةٍ طَيِّبَتِنَا...^۱ خدایا شیعیان ما را از شعاع نور ما و بقیه طینت ما خلق کردی. آن‌ها گناهان زیادی به اتکای بر محبت و ولایت ما کرده‌اند. اگر گناهان آنان گناهی است که در ارتباط با توسست، از آن‌ها بگذر که در این صورت ما را راضی کرده‌ای و آنچه از گناهان آن‌ها که در ارتباط با خودشان است، خودت بین آن‌ها را اصلاح کن و از خمسی که حق ماست به آن‌ها بده تا راضی شوند و آن‌ها را از آتش جهنم نجات بده و آن‌ها را با دشمنانمان در سخط خود، جمع نفرما.

بدون تردید دعای حضرت در عصر آشوب و پر از فتنه آخر الزمان که شیاطین جن و انس، برای به زنجیر کشیدن افکار و اعتقادات انسان‌ها، کمر همت بسته‌اند و هیچ کس از این مکر و خدعه راه‌هایی ندارد، روزنه امید است که با پیروی از فرامین الهی و تقیید به مقدسات اسلام و محافظت بر دین‌داری، با اشتیاق مضاعف و تلاش و مجاهدت، پا در راهی گذارند که مرضی حضرت بقیه الله و خداوند متعال باشد. محبت یک ویژگی اخلاقی دو سویه است که از چشمه‌سار عشق درونی می‌جوشد. محبت امام زمان (عج) به دوستان و شیعیان خود، شعبه‌ای از چشمه‌سار محبت خداوند است و درخت زندگی را آبیاری می‌کند. اگر پیوند انسان با امام زمان (عج) محکم، استوار و دائمی باشد، پیوند آن امام همام نیز همین‌گونه خواهد بود.

بندگان الهی در هر صفی که باشند حتی در جرگه گناهکاران، با فرض پشیمانی از گناه، محبوب خدا خواهند بود و محبوب خدا همیشه مورد عنایت و لطف و نظر خاصان درگاه معبود، به ویژه آخرین وصی و ذخیره الهی در زمین، حضرت مهدی (عج) قرار خواهد گرفت. امام رضا (ع) در وصف حضرت مهدی (عج) می‌فرماید:

ولایت او بر مردم، از ولایت آن‌ها بر خودشان بالاتر، از پدر و مادر بر آن‌ها مهربان‌تر و دلسوزتر است.^۲

این روایت بیانگر علاقه و توجه خاص امام عصر (عج) به شیعیان و محبین به ایشان است. این علاقه به قدری زیاد است که از علاقه پدر و مادر هم بیشتر است. فرزند هر چه در حق پدر و مادر خود نامهربانی و جفا کند، باز هم آنان او را فرزند خود می‌دانند و به او عشق می‌ورزند. علاقه و دوستی امام (عج) از این هم بالاتر است. زیرا امام خلیفه خدا میان مردم است و صفات خدا را در مرتبه اعلا جلوه‌گر می‌سازد. از این رو، باید رؤف‌ترین مردم باشد و صفت رحمانیت و رحیمیت الهی را به شیعیان خویش منتقل کند.

۱. مجلسی، محمد باقر؛ پیشین، ج ۵۳، ص ۳۰۲.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، ج ۱، باب نادر جامع فی فضل الامام و صفاته، ص ۲۰۰.

امام علی علیه السلام به یکی از یارانشان به نام رمیله فرمودند:

هیچ مؤمنی بیمار نمی شود، مگر این که ماهم به خاطر او بیمار می شویم و هیچ مؤمنی غمگین نمی شود، مگر این که ماهم در غم او غمگین می شویم و هیچ دعایی نمی کند، مگر این که ما به دعای او آمین می گوئیم و سکوت نمی کند مگر این که ما برایش دعا می کنیم.^۱

از جمله برکاتی که در اثر دعای حضرت شامل حال محبان می شود، عبارت اند از:

۱- توفیقات خاص و تغییر مسیر زندگی؛ از جمله دعایی که حضرت در باره پدر شیخ صدوق کردند و به برکت این دعا کمالات و مقامات زیادی به این فرزند رسید که در تاریخ ثبت شده است.^۲

۲- توفیق یافتن بر انجام اعمال عبادی خاص؛ از جمله دعا برای تعجیل در فرج و ظهور حضرت که به برکت آن خیرات و برکات زیادی نصیب شخص دعاکننده می شود.

در کتاب شریف مکیال المکارم، ۹۲ مورد از برکات دعا برای حضرت ولی عصر علیه السلام برای شخصی دعاکننده، شمرده شده است.^۳

د) رسیدن به سعادت و کمال در زندگی دنیا و آخرت

همان گونه که در مطالب پیشین بیان شد، آیاتی از قرآن به محبت به اهل بیت علیهم السلام اختصاص داده شده است. در آیه ۲۳ شورا، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از مردم می خواهد که برای اجر و مزد رسالتش، اهل بیت او را دوست بدارند. در آیه دیگر می فرماید:

﴿قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ﴾^۴ هر مزدی که از شما خواستم از آن

خودتان، اجر من فقط بر خداست. ﴿﴾

و در آیه دیگر این گونه فرمودند:

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا مِنْ شَاءِ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَيَّ رَبِّي سَبِيلًا﴾^۵ بر این رسالت، پاداشی از شما

۱. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۶، باب ۹، ص ۱۴۰؛ صفار، محمد بن حسن؛ بصائر الدرجات، بیروت: ۱۴۱۲ق، جزء ۵، ص ۲۵۹، ح ۱.

۲. معلم، سید جواد؛ برکات ولی عصر علیه السلام، تکسوار حجاز، ۱۳۸۳ ش، قسمت تشرفات، علی بن بابویه قمی.

۳. برای اطلاع بیشتر ر.ک: موسوی اصفهانی، محمد تقی؛ مکیال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم، ترجمه: سید مهدی حائری قزوینی، برگ شقایق.

۴. سبأ/ ۴۷.

۵. فرقان/ ۵۷.

نمی‌خواهم مگر هر کس که بخواهد راهی به سوی پروردگارش در پیش بگیرد. ﴿۱﴾ از ارتباط بین این آیات به خوبی معلوم می‌شود که دوستی اهل بیت علیهم‌السلام به عنوان مزد رسالت پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به نفع مؤمنان است و برای کسانی که می‌خواهند در صراط الهی ثابت قدم بمانند، کفایت می‌کند. در حقیقت، این دوستی، سبب ارتباط روحی و معنوی با امام علیه‌السلام است که راه سیر به سوی خدا را فراهم می‌آورد و سلوک انسان را در راستای اراده حق، شکل می‌دهد. زیرا که امام واسطه فیض الهی است و برای رسیدن به سعادت و کمال، بهره‌گیری از ایشان ضروری است.

از سوی دیگر پیامبر بزرگوار اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم دو چیز گران‌بها میان مسلمانان به یادگار گذاشت که همراهی این دو، مؤمنان را از خطرات نجات خواهد داد. یکی قرآن که «حبل الله» است و یک سر این ریسمان هدایت، در دست خدا است و دیگری اهل بیت که برای چنگ زدن به این ریسمان و جدا نشدن از مسیر حق، نیازمند هدایت ایشان هستیم.^۱

حجت خدا تنها معیار شناخت حق از باطل و معروف از منکر است و نجات و رستگاری در عصر پر آشوب غیبت تنها در گرو پیروی و اطاعت از امام عصر علیه‌السلام است. پس هر کس راهی جز راه امام ببیماید و سر در گرو اطاعت کسی جز حضرتش بگذارد، جز گمراهی بهره‌ای نخواهد داشت.

در زیارت جامعه که از امام هادی علیه‌السلام نقل شده، این موضوع به خوبی تبیین شده است:

هَلَكَ مَنْ عَادَاكُمْ وَ خَابَ مَنْ جَحَدَكُمْ وَ ضَلَّ مَنْ فَارَقَكُمْ وَ فَازَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ وَ آمَنَ مَنْ لَجَأَ إِلَيْكُمْ وَ سَلِمَ مَنْ صَدَّقَكُمْ وَ هُدِيَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ؛ هر که با شما دشمنی ورزید، نابود شد و هر که شما را تکذیب کرد، نومید گشت. هر که از شما دوری گزید، گمراه شد و هر کس به شما تمسک جست، پیروز گشت. هر که به شما پناه آورد، ایمنی یافت و هر که شما را تصدیق کرد، به سلامت رسید و هر که با شما همراه شد، هدایت یافت.

امام علیه‌السلام «وجه الله» است. امام علیه‌السلام «باب الله» است. امام علیه‌السلام تنها وسیله و تنها راه توجه کردن خلق به سوی خداست و دین و معرفت الهی تنها از طریق رو کردن به امام برای انسان حاصل می‌شود.

امام همان دری است که اگر کسی بخواهد وارد خانه معرفت و بندگی خدا شود باید از این دری وارد شود. به همین دلیل است که در عصر غیبت، مؤمنان موظف‌اند هر صبح جمعه، که عید عاشقان امام عصر علیه‌السلام است، دست به دعا شده و این گونه در فراق امامشان ندبه کنند:

۱. برگرفته از بیانات آیت الله جوادی آملی در درس تفسیر، تاریخ ۹۲/۷/۲۷.

أَيْنَ بَابِ اللَّهِ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى، أَيْنَ وَجْهُ اللَّهِ الَّذِي إِلَيْهِ يَتَوَجَّهُ الْوَلِيَّاءُ؛ کجاست آن درگاه خدا، که از آن در وارد شوند، کجاست نایبند خدا که دوستان به سوی او رو کنند.

دوستی و عشق امام زمان علیه السلام دارای برکات و آثاری است که باید در پاسداشت و تعمیق آن کوشید. وجود مقدس ولی عصر علیه السلام و معرفت و محبت به ایشان، همان دینی است که خدای متعال از بندگان خواسته و بر پیامبرش نازل فرموده و در قیامت در باره آن سؤال خواهد فرمود. امام رضا علیه السلام می‌فرماید:

بر خداوند است که دوستان ما را که به حق به مقام ولایت و معرفت ما پیشوایان نائل شده‌اند، همدم و رفیق پیامبران، راست‌گویان، شهیدان و شایستگان قرار دهد و آنان نیکو رفقایی هستند.^۲

اطاعت از ولی عصر علیه السلام

امامان معصوم علیهم السلام به دلیل دارا بودن ویژگی‌هایی چون پاکی و پیراستگی از هر گونه خطا و اشتباه، سرسپردگی و تسلیم محض نسبت به اوامر و نواهی الهی و فانی شدن در اراده و خواست خداوند، به مقامی رسیده‌اند که امر و نهی آن‌ها عین امر و نهی الهی است. به همین دلیل کسی که از آن‌ها پیروی کند، دقیقاً مانند این است که از خدا پیروی کرده است و مخالفت با آن‌ها عین مخالفت با خداست. خداوند متعال در آیه ۵۹ سوره نساء می‌فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و اولیای امر خود را اطاعت کنید.﴾

یکی از آثار معرفت امام عصر علیه السلام اطاعت و تسلیم نسبت به امام است. معرفت بدون تسلیم حاصل نمی‌شود. امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

إِنَّكُمْ لَا تَكُونُونَ صَالِحِينَ حَتَّى تَعْرِفُوا وَلَا تَعْرِفُونَ حَتَّى تُصَدِّقُوا وَلَا تُصَدِّقُونَ حَتَّى تُسَلِّمُوا؛^۳ شما تا معرفت نداشته باشید، صالح نخواهید بود و تا باور و اعتراف نداشته باشید، معرفت نخواهید داشت و تا تسلیم نشوید، باور و اعتراف نخواهید داشت.

بر اساس فرمایش امام علیه السلام معرفت بدون تسلیم، حاصل نمی‌شود و وقتی معرفت و باور و تسلیم وجود داشته باشد، انسان در زمره صالحان قرار می‌گیرد. پس کسی که اهل تسلیم به اهل بیت علیهم السلام نیست، اهل

۱. کلیات مفاتیح الجنان، دعای ندبه.

۲. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۲۳، ص ۳۰۷، ح ۴.

۳. کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، ج ۱، ص ۱۸۱، کتاب الحججه، باب معرفه الامام و الرد الیه، ح ۶.

معرفت و ولایت ایشان هم نیست و در جمله صالحان به شمار نمی آید.

البته تسلیم شدن به اوامر و نواهی ائمه علیهم السلام لازمه پایین ترین درجه از معرفت امام است و اگر شخص اهل تسلیم نباشد، به یقین، مؤمن نخواهد بود.^۱ این تسلیم دارای درجاتی است. هر چه ایمان شخص کامل تر باشد، درجه تسلیم او بالاتر است و پایین ترین حد آن این است که انسان بنای بر اطاعت و تسلیم نسبت به حضرت را داشته باشد و به طور کلی می توان گفت ایمان بدون تسلیم، محقق نمی شود.

تسلیم بودن یکی از مواردی است که وجودش برای سلامت دین در زمان غیبت ضرورت دارد و به همین دلیل است که پس از صحت معرفت امام، شرط تسلیم، مهم ترین وظیفه مؤمن دانسته شده است. امام سجاد علیه السلام در باره وظایف مؤمنان در عصر غیبت فرمودند:

وَلَمْ يَجِدْ فِي نَفْسِهِ حَرَجًا مَّا قَضَيْنَا وَ سَلَّمَ لَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ؛^۲ [یکی از نشانه های مؤمن این است که] در آنچه حکم کردیم، سختی به خود راه ندهد و تسلیم ما اهل بیت باشد.

راه تحقق تسلیم این است که انسان سعی کند در هر امری موافق خواست امام عصر علیه السلام عمل کند و از خود در مقابل ایشان، رأی و تصمیمی نداشته باشد. این ویژگی انسان را به درجه بالای ایمان سوق می دهد. همان طور که در خصوصیات سلمان آمده که با این ویژگی در زمره «مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ» قرار گرفت یعنی او خواست حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام را بر خواست خودش ترجیح می داد. این خصلت بالاتر از اطاعت و امتثال امر امام است که انسان را عاقبت به خیر و سعادت مند در دنیا و آخرت خواهد کرد.

۷. نتیجه گیری

از بازشماری گوشه ای از برکات محبت و توجه به ولی عصر علیه السلام می توان به این نتیجه رسید که دارا شدن فضائل اخلاقی و پیراستگی از آلودگی ها و شباهت پیدا کردن به امام باید از مؤمن عصر غیبت، یک منتظر واقعی بسازد.

رسیدن به این مرحله، نیازمند آمادگی قبلی است که تنها با معرفت صحیح نسبت به امام عصر علیه السلام حاصل می شود. برای درک این مقام نیز نباید از نقش دعا غفلت ورزید همان گونه که امام صادق علیه السلام به زراره سفارش فرمودند که بیان آن گذشت.

توجه داشتن به این واقعیت که مؤمنان در زمان غیبت در حال غرق شدن در دریای فساد و تباهی

۱. مجلسی، محمدباقر؛ پیشین، ج ۳۶، ص ۴۰۷، ح ۱۶، از کفایه الاثر.

۲. صدوق، محمد بن علی؛ پیشین، باب ۳۱، ح ۸.

هستند، می‌تواند برای انسان بسیار مفید باشد. اگر انسان درد را بشناسد به دنبال داروی آن می‌رود.

متأسفانه در زمان غیبت بسیاری از اهل ایمان، شرایط حساس و خطرناک خود را درک نمی‌کنند و با خیال راحت و بدون دغدغه در کشتی نشسته‌اند که از هر طرف، مورد هجوم امواج خطرناک قرار گرفته و هر لحظه احتمال در هم شکستن آن وجود دارد. تنها کسانی که می‌دانند بیرون از این کشتی چه خبر است و نسبت به طوفانی بودن دریا و سست بودن بدنه کشتی آگاه هستند، نگرانی دارند. دیگران با خاطری آسوده در کشتی آرمیده‌اند و به انجام کارهای عادی و روزمره خود مشغول هستند.

در زمان غیبت بسیار انگشت شمارند افرادی که خطرات زمانه را درک کرده و اوضاع بحرانی را تشخیص دهند. وظیفه این افراد هشدار دادن به دیگران است تا بقیه هم حداقل نصف آن مقدار که نگران دنیای خود هستند، به فکر دین خود باشند و نسبت به حفظ آن، کم‌توجهی نکنند.

از سوی دیگری از سنت‌های قطعی خداوند در عصر غیبت، امتحان سخت دین‌داران در این برهه از زمان است. امتحانی که بر اساس روایات بی‌شماری، تعداد زیادی از شیعیان، موفقیتی در آن پیدا نمی‌کنند و در اثر سختی‌ها و ناملایمات، در عقاید خود سست شده و دین خود را به راحتی از دست می‌دهند. امام کاظم علیه السلام فرمودند:

صاحب این امر غیبتی دارد که در آن معتقدان به امامت هم از اعتقاد خود بر می‌گردند. این امر چیزی نیست جز امتحانی از جانب خدا، که خلق خود را با آن می‌آزماید.^۱

حفظ دین در زمان غیبت کار ساده‌ای نیست. صرف تصمیم قلبی بر حفظ آن، این امر را محقق نخواهد ساخت. تحقق هر چیزی راه خاصی دارد که باید از آن راه وارد شد. یکی از راهکارها در حفظ دین، به سفارش ائمه علیهم السلام، دقت در غذای روح است. آن بزرگواران تأکید داشتند که شیعیان باید افکار و اندیشه‌های خود را بر اساس تعالیم اهل بیت علیهم السلام پرورش داده و آن را بارور سازند. زیرا که علوم واقعی و راه نجات حقیقی، در دست ایشان است.

امام عصر (ارواحن فدا) در نامه‌ای به عالم بزرگ شیعه شیخ مفید رحمته الله می‌نویسند:

إِنَّا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ الْبَلَاءُ وَاصْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ

...^۲ ما در رسیدگی و سرپرستی شما کوتاهی نکرده و یاد شما را از خاطر نبرده‌ایم. اگر جز

این بود، دشواری‌ها و مصیبت‌ها بر شما فرود می‌آمد و دشمنان شما را ریشه‌کن می‌ساختند.

۱. کلینی، محمد بن یعقوب؛ پیشین، ج ۱، ص ۳۳۶، ح ۲.

۲. طبرسی، احمد بن علی؛ پیشین، ج ۲، ص ۲۳۳.

این بیان گهر بار نشانه دوستی واقعی امام عصر علیه السلام، خیرخواهی و هدایت به خوبی‌ها و دور کردن مؤمنان از دام‌های شیطان است. همه مؤمنان عصر غیبت باید به این آگاهی و شهود برسند که دائماً در زندگی خود، مورد عنایت و لطف ویژه آن حضرتند. این مسئله بارها امتحان شده که در انتخاب خود دچار تردید شده و سرانجام راه صحیح را انتخاب کرده‌اند. شک نکنند که این هدایت، از سوی ولی خدا و در اثر توجه خاص امام عصر علیه السلام بوده است.

گاهی در مشکلات سخت، گرفتار شده‌اند و ناگهان به طریقی مشکل‌شان حل شده است. این راه نجات، از ناحیه یوسف زهرا علیه السلام است. ممکن است دام‌های شیطان آن‌ها را گرفتار سازد و سرانجام از آن رهایی پیدا کنند. این رهایی، از دعای امام زمان علیه السلام در حق شیعیان است. همه این موارد نشانه دوستی واقعی یوسف فاطمه در حد اعلای آن، نسبت به شیعیان و دوست‌داران؛ بلکه نسبت به تمامی انسان‌های مؤحد و خداپرست است.^۱

حال اگر کسی با همه این سختی‌ها و دشواری‌ها به لطف خدا و دستگیری امام عصر علیه السلام بر معرفت و محبتش بیفزاید و در این راه ثابت قدم بماند و از مسیر ایمان خارج نشود، ایمانش بسیار قیمتی و ارزشمند خواهد بود. چنین شخصی به دلیل این که به امام غایب و دور از دیدگان ایمان آورده، بر کسانی که زمان حضور ائمه را درک کرده‌اند و با دیدن نشانه‌های آشکار تسلیم ایشان شده‌اند، برتری و فضیلت دارد. اینان همان کسانی هستند که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به نیکی از ایشان یاد کرده و آنان را برادران خود خوانده است.^۲

این‌گونه زیستن، مصداق کامل ایمان مستقری است که انسان را در لحظه جان دادن و پس از آن، نجات خواهد داد و سعادت دنیا و آخرت را برای او به ارمغان خواهد آورد.^۳

همان‌گونه که امام عصر علیه السلام فرمودند گناهان و خطاهای شیعیان است که مانع درک حضور ظاهری حضرت در جامعه می‌شود. در نتیجه، یگانه راه نجات و رسیدن به سعادت، توسل و دعا و رها نکردن دست از دامان پر مهر اهل بیت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و استمداد از الطاف الهی است.^۴

در پایان کلام تنها به روایتی از امام عصر که خطاب به شیخ مفید فرمودند و می‌تواند راهگشا برای تمامی شیعیان و مؤمنان واقعی باشد، اشاره کنیم و با این بیان «تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل».

۱. برای اطلاع بیشتر ر.ک: تشریفات و توسلات به ولی عصر (عج).

۲. مجلسی، محمد باقر؛ پیشین، ج ۵۲، ص ۱۲۴، ح ۸ از بصائر الدرجات.

۳. همان، ج ۶۹، ص ۲۲۲، ح ۸ از تفسیر عیاشی.

۴. برای اطلاع بیشتر ر.ک: معرفت/امام عصر علیه السلام، ص ۲۵۹، دعا برای حفظ دین تا هنگام مرگ.

حضرت مهدی علیه السلام فرمودند:

اگر شیعیان ما، که خداوند آن‌ها را به اطاعت خویش موفق بدارد، بر ادای عهد و پیمان ما یک دل و همراه می شدند، هرگز سعادت دیدار ما از ایشان به تأخیر نمی افتاد.^۱

امید که بتوانیم از این خوشه معرفت بهره‌ها بچینیم و با توسل و درخواست از حضرتش، خود را تحت انوار پرفروغ هدایت در این عصر پر از آشوب، قرار دهیم و دل خوش داریم که توانسته‌ایم نام خود را جزء دوست‌داران واقعی آخرین ذخیره الهی ثبت کرده و تحت لوای محبت ایشان، از شرور آخر الزمان مصون بمانیم.

۱. مجلسی، محمد باقر؛ پیشین؛ ج ۵۳، ص ۱۷۶؛ طبرسی، احمد بن علی؛ پیشین، ج ۲، ص ۳۲۵.

﴿ فهرست منابع ﴾

۱. بنی هاشمی، سید محمد؛ معرفت امام عصر علیه السلام، چاپ چهارم، نیک معارف، ۱۳۸۴ ش
۲. دژبرد، احسان؛ شناختی تازه از امام زمان، اصفهان: انتشارات مهر قائم علیه السلام، ۱۳۸۷ ش
۳. رجالی تهرانی، علیرضا؛ یکصد پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان علیه السلام، قم: نشر نبوغ، ۱۳۸۵ ش
۴. شفيعی، سید علی؛ دعای امام زمان و دعا برای امام زمان، بی جا
۵. شفيعی سروسستانی، ابراهیم؛ معرفت امام زمان و تکلیف منتظران، تهران: موعود عصر، ۱۳۹۰ ش
۶. صافی گلپایگانی، لطف الله؛ معرفت حجت خدا، قم: حضرت معصومه، ۱۳۷۵ ش
۷. صفاخواه، محمد حسین؛ امام مهدی امتحان الهی، تهران: انتشارات کتابچی، ۱۳۷۵ ش
۸. طباطبایی، سید محمد حسین؛ ترجمه تفسیر المیزان، مترجم: سید محمد باقر موسوی همدانی؛ دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۷۸ ش
۹. علی پور، حسین؛ جلوه‌های پنهانی امام عصر علیه السلام، قم: مسجد مقدس جمکران، تابستان ۱۳۸۰ ش
۱۰. قندهاری، هادی؛ آثار اعتقاد به امام زمان، تهران: انتشارات منیر، ۱۳۷۸ ش
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب؛ کافی، تحقیق: علی اکبر غفاری، چاپ پنجم، تهران: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۶۳ ش
۱۲. مجلسی، محمد باقر؛ بحار الأنوار، چاپ دوم، بیروت: مؤسسه وفا، ۱۴۰۳ ق
۱۳. محمدی، حمیدرضا؛ راه به وجود آمدن ارتباط روحی با مهدی، بی جا
۱۴. معلم، سید جواد؛ برکات حضرت ولی عصر، تکسوار حجاز، ۱۳۸۳ ش
۱۵. موسوی اصفهانی، سید محمد تقی؛ مکیال المکارم فی فوائد الدعاء للقائم، مترجم: سید مهدی حائری قزوینی؛ برگ شقایق
۱۶. میرجهانی طباطبایی، سید حسن؛ ولایت کلیه، تحقیق و تصحیح سید محمد لولاکی، قم: الهادی، ۱۳۸۲ ش
۱۷. النجفی، هادی؛ موسوعه احادیث اهل بیت علیهم السلام، چاپ اول، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۳ ق
۱۸. هاشمی نژاد، سید حسین؛ آثار دعا برای فرج امام زمان، تهران: انتشارات سبحان، ۱۴۲۱ ق
۱۹. هراتیان، علی؛ آشتی با امام عصر، چاپ چهارم، آفاق، ۱۳۸۶ ش
۲۰. _____؛ دعا، کلید ظهور، چاپ هشتم، نشر الماس، ۱۳۸۶ ش
۲۱. همدانی، علی اکبر؛ پیوند معنوی با ساحت قدس مهدوی، تهران: انتشارات بدر، ۱۳۶۱ ش

